

Sygn. akt IV CZ 57/17

POSTANOWIENIE

Dnia 12 października 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jan Górowski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Marian Kocon

SSN Zbigniew Kwaśniewski

w sprawie z wniosku K. W.
przy uczestnictwie R. K. i P. W.
o zniesienie współwłasności,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 12 października 2017 r.,
zażalenia uczestniczki postępowania R. K.
na postanowienie Sądu Okręgowego w [...] z dnia 17 stycznia 2017 r.,

**uchyla zaskarżone postanowienie w punkcie II (drugim)
i pozostawia rozstrzygnięcie o kosztach postępowania
zażaleniowego w postanowieniu kończącym sprawę w instancji.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy postanowieniem z dnia 24 września 2015 r. dokonał zniesienia współwłasności nieruchomości położonej w L.przy ul. R. 25, dla której Sąd Rejonowy prowadzi księgę wieczystą [...] stanowiącej współwłasność R. K. w ½ części oraz K. W. i P. W. po $\frac{1}{4}$ części dla każdego z nich. W punkcie III postanowienia Sąd I instancji zasądził od K. W. na rzecz R. K. kwotę 52 511,19 zł tytułem rozliczenia nakładów poniesionych przez R. K. na nieruchomość będącą przedmiotem współwłasności.

Na skutek apelacji wnioskodawczyni K. W. od powyższego postanowienia Sądu Rejonowego w [...] z dnia 24 września 2015 r. Sąd Okręgowy w [...] postanowieniem z dnia 17 stycznia 2017 r. zmienił zaskarżone postanowienie w punktach I i II oraz uchylił postanowienia Sądu Rejonowego w [...] w części obejmującej rozstrzygnięcia zawarte w punktach III, VI, VII, VIII (błędnie określonym jako VII) i przekazał sprawę w tym zakresie Sądowi Rejonowemu w [...] do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach instancji odwoławczej.

W uzasadnieniu wskazał, że orzeczenie uchylające do ponownego rozpoznania postanowienie Sądu I instancji w zakresie w jakim dotyczyło ono rozstrzygnięcia o nakładach poniesionych przez uczestniczkę na nieruchomość położoną w [...] przy ul. R. 25 - uzasadnione było przyjęciem przez Sąd odwoławczy, że Sąd I instancji nie rozpoznał w tym zakresie istoty sprawy. Uzasadniając zaistnienie w sprawie przesłanek określonych przepisem art. 386 § 4 k.p.c. Sąd Okręgowy wskazał na lakoniczność uzasadnienia Sądu Rejonowego, co w ocenie Sądu II instancji wynikało z braku poczynienia przez Sąd Rejonowy szczegółowych ustaleń dotyczących poszczególnych wydatków poniesionych przez R. K. — pomimo, iż w aktach sprawy znajduje się szereg dowodów na ich potwierdzenie, a nadto uczestniczka wskazywała na szereg okoliczności mających uzasadniać formułowane przez nią żądanie. Konkludując Sąd Okręgowy wskazał, że z powodu wskazanych braków w argumentacji przytoczonej w uzasadnieniu rozstrzygnięcia zawartego w punkcie III postanowienia, niemożliwa jest kontrola zasadności tego

rozstrzygnięcia co świadczy o nierozpoznaniu przez Sąd Rejonowy istoty sprawy i skutkuje uchyleniem zaskarżonego postanowienia w tym zakresie i przekazaniem sprawy w tej części do ponownego rozpoznania.

Uczestniczka postępowania R. K. zaskarżyła postanowienie Sądu Okręgowego w [...] zażaleniem, w którym wniosła o jego uchylenie. Wskazała, że brak było podstaw uzasadniających uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 394¹ § 1¹ k.p.c., zażalenie do Sądu Najwyższego przysługuje także w razie uchylenia przez sąd drugiej instancji wyroku sądu pierwszej instancji i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Rozważając charakter wprowadzonego zażalenia, Sąd Najwyższy podkreślał, że kontrola dokonywana w ramach tego środka powinna mieć charakter formalny, skupiający się na przesłankach uchylenia orzeczenia sądu pierwszej instancji, bez wkraczania w kompetencje sądu *in merito*. Oznacza to, że w postępowaniu toczącym się na skutek zażalenia na orzeczenie o uchyleniu wyroku sądu pierwszej instancji i przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania na podstawie art. 386 § 2 k.p.c. Sąd Najwyższy poddaje kontroli prawidłowość stwierdzenia przez sąd drugiej instancji nieważności postępowania. Jeżeli natomiast u podstaw orzeczenia kasatoryjnego legły przesłanki określone w art. 386 § 4 k.p.c., Sąd Najwyższy bada, czy rzeczywiście sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy albo czy rzeczywiście wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. Dokonywana ocena ma jednak charakter czysto procesowy, co oznacza, że nie może wkraczać w merytoryczne kompetencje sądu drugiej instancji rozpoznającego apelację.

Zażalenie przewidziane w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. nie jest bowiem środkiem prawnym służącym kontroli materialnoprawnej podstawy orzeczenia; kontrola taka może być przeprowadzona wyłącznie w postępowaniu kasacyjnym. Z tej przyczyny odmienne ujęcie zakresu kognicji Sądu Najwyższego w postępowaniu toczącym się na skutek zażalenia przewidzianego w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. trzeba uznać za niedopuszczalne (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 25 października

2012 r., I CZ 136/12, niepubl., z dnia 25 października 2012 r., I CZ 139/12, niepubl., z dnia 25 października 2012 r., I CZ 143/12, niepubl., z dnia 7 listopada 2012 r., IV CZ 147/12, OSNC 2013, nr 3, poz. 41, z dnia 9 listopada 2012 r., IV CZ 156/12, nie publ., z dnia 28 listopada 2012 r., III CZ 77/12, OSNC 2013, nr 4, poz. 54, i z dnia 5 grudnia 2012 r., I CZ 168/12, niepubl.).

Powyższe oznacza, że w postępowaniu zażaleniowym prowadzonym na podstawie art. 394¹ § 1¹ k.p.c. Sąd Najwyższy kontroluje jedynie, czy sąd drugiej instancji prawidłowo zakwalifikował określoną sytuację procesową jako odpowiadającą przyjętej podstawie orzeczenia kasatoryjnego i w zależności od wyniku tej kontroli albo oddał zażalenie, albo uchyła zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania.

W judykaturze pojęcie „nierozpoznania istoty sprawy” jest rozumiane jednolicie. W wyrokach: z dnia 9 stycznia 2001 r., I PKN 642/00 (OSNAPIUS 2002, nr 17, poz. 409), z dnia 5 lutego 2002 r., I PKN 845/00 (OSNP 2004, nr 3, poz. 46), z dnia 12 lutego 2002 r., I CKN 486/00 (OSP 2003, nr 3, poz. 36), z dnia 25 listopada 2003 r., II CK 293/02 (Lex Polonica nr 405129), z dnia 24 marca 2004 r., I CK 505/03 (Monitor Spółdzielczy 2006, nr 6, s. 45) oraz z dnia 16 czerwca 2011 r., I UK 15/11 (OSNP 2012, nr 15-16, poz. 199) przyjęto, że do nierozpoznania istoty sprawy dochodzi wówczas, gdy rozstrzygnięcie sądu pierwszej instancji nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, gdy sąd zaniechał zbadania materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów strony, bezpodstawnie przyjmując, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie.

Podzielając zaprezentowane wyżej poglądy należy uznać, że Sąd drugiej instancji niezasadnie uchylił zaskarżony wyrok i sprawę przekazał do ponownego rozpoznania. Wbrew jego stanowisku, Sąd pierwszej instancji orzekając o żądaniu rozliczenia nakładów, wskazał podstawę faktyczną i prawną rozstrzygnięcia oraz odniósł się do zarzutów wnioskodawczynie podnoszonych w związku ze zgłoszonym przez uczestniczkę żądaniem rozliczenia nakładów, przeprowadził w tym zakresie postępowanie dowodowe i ocenił wyniki tego postępowania. Rozpoznał więc zgłoszone roszczenie i zakwalifikował je stosownie

do swojej oceny na tle dokonanych ustaleń. Skoro Sąd drugiej instancji stanął na stanowisku, że dokonana przez Sąd pierwszej instancji kwalifikacja prawna zgłoszonego żądania nie jest prawidłowa, nic nie stało na przeszkodzie, aby dokonał jej zmiany. Taka zmiana nie wyczerpuje hipotezy unormowania zawartego w art. 386 § 4 k.p.c.

W przyjętym w polskim modelu apelacji (apelacja pełna), postępowanie apelacyjne stanowi kontynuację postępowania przed sądem pierwszej instancji, a jego przedmiotem jest także rozpoznanie zgłoszonego w pozwie żądania, nie zaś wyłącznie kontrola zaskarżonego orzeczenia (por. uchwała składu siedmiu sędziów z 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, OSNC 2008, nr 6, poz. 55).

Ponadto, należy podkreślić, że po zmianie art. 386 § 4 k.p.c. z dniem 1 stycznia 2000 r. nawet potrzeba znacznego uzupełnienia postępowego dowodowego nie może stanowić podstawy do wydania przez sąd drugiej instancji orzeczenia kasatoryjnego; może nią być - jak wynika jednoznacznie z obecnego brzmienia tego przepisu, oprócz nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy - tylko konieczność przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. Z okoliczności niniejszej sprawy taka potrzeba jednak nie wynika.

Ze względu na zasadność zarzutu naruszenia art. 386 § 4 k.p.c. Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c. orzekł jak w sentencji.

kc

jw